

Комі ыга лезан ін.

Мojдан кывјас.

Р. В. Ц. Разр. № 2. г. Устьсыольск,
Государственная типография 14.000 экземпляров

1. Kөвдүм.

Олісны-вылісны пөрые гозја. Өтчыд пөль шуө пөчлы:

— „Пөжав, пөчө, көвдүм. Зев јона веж петө.“

— „Мыјыс-нө пөжала?“ шуө пөч: „пыз-ыд абу-да“.

— „Пыз абу?! Кумтө чышкышт да јөрт-өдтө гурјышт, гащкө і чукөрмас“.

Пөч кывзіс пөльлыс. Кум чышкіс, јөртөд гурјіс. Пыз нөк піө гудраліс, выј піјын көвдүм пөжаліс. Сесеа пуктіс өшің вылө.

дыш лоі кујлыны көвдүмлы өшің вылын, — четчыштіс өшің улө, сесеа туј вылө, дај турны кутіс. Турө көвдүм. Паныд локтө көч.

— „Көвдүмөј, көвдүмөј, ме тенө сөја!“

— „Ен сөј менө, көчылөј-чојылөј. Ме теныд сылышта“.

Көч пельсө чошкөдөмөн кывзыны пондіс сылөм.

„Ме көвдүм, көвдүм,
 Кум жоҗые көвтөм,
 Јөртөд пыдөсые гурјөм,
 Нөк сорөн гудралөм,
 Пач пыдөсө сүлөм,
 Өшнҗ вылын кујлөм.
 Пөлые ме пышјі,
 Пөчые ме пышјі,
 Теые, јөј көчые, пышја нҗн.“

Сесеа туј куҗа воҗө турны кутіс.
 Көч „куј-ку—пукты“ колі. Паныдаеіс
 көвдүмлы көјін:

—„Көвдүмөј, көвдүмөј, ме тенө соја!“
 —„Ен сој менө, көјінөј. Ме теныд ылышта,
 кывзы! Бара сывны горөдіс:

„Ме көвдүм, көвдүм,
 Кум жоҗые көвтөм,
 Јөртөд пыдөсые гурјөм,
 Нөк сорөн гудралөм,
 Пач пыдөсө сүлөм,
 Өшнҗ вылын кујлөм.
 Пөлые ме пышјі,
 Пөчые ме пышјі,
 Көчые кокјас неслалі,
 Теые, көјіные, пышја нҗн.“

Турө воҗө көвдүм. Паныд локтө ош:
 —„Көвдүмөј, көвдүмөј, ме тенө соја!“

„Ен-жө бара, ошкөј, сој. Ме теныд зев лөсыда сыла.“ Бөстис сывны:

„Ме көвдүм, көвдүм,
 Кум жоҗыс көвтөм,
 Жөртөд пыдөсыс гурјөм,
 Нөк сорөн гудралөм,
 Пач пыдөсө сујлөм.
 Ошинь вылын кујлөм.
 Пө.тыс ме пышјі,
 Пөчыс ме пышјі,
 Көчыс кокјас пеллалі,
 Лок көјіныс весасі,
 Төыс, ошкыс, абу сөкыд пышјыны“.

Турө воҗо көвдүм туј куҗа. Паныд локтө рур.

— „Олан-вылан, көвдүмөј! Кушчөм те міча, банјөмыд быдөн!“

Көвдүмлы зев ыымкод ошкөмыд. Гор-өдіс сывны рурлы:

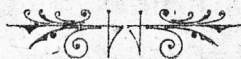
„Ме көвдүм, көвдүм,
 Кум жоҗыс көвтөм,
 Жөртөд пыдөсыс гурјөм,
 Нөк сорөн гудралөм,
 Пач пыдөсө сујлөм.
 Ошинь вылын кујлөм.
 Пө.тыс ме пышјі,
 Пөчыс ме пышјі,

Көчыс кокјас пеллали,
 Лок көјіныс весасі,
 Ош гыж улыс мыні,
 Тегис, ручыс, мына-һин“.

— „Аттө, лөсыда-жө-һин те сылан!
 -көвдүмөс ошкө руч: „сөмын вот ме
 пөрыемі да омөла кыла-а. Он-нө пукес-
 ыс меным ныр вылө да горажыка сыл-
 ышт?“ Көвдүмлы вывті һинкөд- лөі ош-
 көмыд. Четчыштис ручлы ныр вылас да
 горөдіс сывны:

„Ме көвдүм, көвдүм“...

Ручлы сіјө вөлі і колө; амһитіс, дај
 көвдүмыд ез ло.

2. Гаф, іңас да һинкөм.

Гаф, іңас да һинкөм мөдөдчисны јен-
 кыа гөгөр кыщөвтны. Воисны ју дорө.
 Колө вуҗны мөдарас, а һинөмөн. Һин-
 көм шуө:

— „Гаф, ныр ваас, вуҗам те вылын“.

— „Чөв, һинкөм! Мед іңас һуҗөдчас ју
 вомөныс. Мі сек исесеа текөд пос вывті-
 моз і вуҗам.“

Іңас һуҗгөдчис өтар дорсаһ мөдар
 дорөз. Һинкөм мөдіс вуҗны.

Мыјон шөрөҗыс воис, іҗасыд чері.
 Нинкөм бруткыөіс ваө дај вөјі.
 Гад-сералис, сералис, дај поті.

3. Руч да чокыр.

Важөн олісны-вылісны—руч да чокыр.
 Кор иалөн һаңыс бырі, пудҗаөісны
 —коднысө начкыны. Пуд уөі чокырлы.
 Чокыр шүө: „Менө начкыны пан пурт
 колө“.

Руч мүнө пан өрдө:

—„Пананөј, пананөј,
 Вajtө меным пурттө, пурттө.
 Чокырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны.“

Пан шүө: „Менам пуртөј ныж, колө-
 јен зуд кеслыныс“. Руч мүнө јен өрдө:

—„Јенманөј, јенманөј,
 Вajtө меным зудтө, зудтө.
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны“.

Јен шүө: „Менсым зудтө кыскыны
 колө төлыс өш“. Руч мүнө төлыс динө:

— „Тöлысанöј, тöлысанöј,
 Вajтö меным öштö, öштö.
 Јен зyд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырöс начкыны,
 Менö, ручöс, вердны“.

Тöлые шyö: „Менaм öш оз мун шондi
 зонтöг“. Руч мунö шондi дiнö:

— „Шондианöј, шондианöј,
 Вajтö меным зонтö, зонтö.
 Тöлые öш вöтлыны,
 Јен зyд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырöс начкыны,
 Менö, ручöс, вердны.

Шондi шyö: „Менaм зонмyд оз мун
 кöч jöвтöг“. Руч мунö кöч дiнö:

— „Кöчанöј, кöчанöј,
 Вajтö меным jöвтö, jöвтö.
 Шондi зонмöс вердны,
 Тöлые öшкöс вöтлыны,
 Јен зyд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырöс начкыны,
 Менö, ручöс, вердны.

Кöч шyö: „Менaм jöлöј оз пет пипу
 пöдöпчaтöг“. Руч мунö пипу дiнö:

— „Пипуанөј, пипуанөј,
 Вајтө меным пөдөнчатө, пөдөнчатө.
 Көч јөв лыстыны,
 Шонді зонмөс вердны,
 Төлыс өшкөс вөтлыны,
 Јен зуд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны.“

Пипу шуө: „Менам пөдөнчаөј оз шед
 кың пинтөг“. Руч муно кың динө:

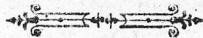
— „Кыңанөј, кыңанөј,
 Вајтө меным пинтө, пинтө.
 Пипу пөдөнча перјыны,
 Көч јөв лыстыны,
 Шонді зонмөс вердны,
 Төлыс өшкөс вөтлыны,
 Јен зуд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны.“

Кың шуө: „Менам пинөј оз шед
 дортчыс клөшцитөг“. Руч мунас дорт-
 чыс динө:

— „дортчысанөј, дортчысанөј,
 Вајтө меным клөшцитө, клөшцитө.
 Кың пин перјыны,

Пипу пöдöнча вöчны,
 Кöч jöv лыстыны,
 Шондi зонмöс вердны,
 Тöлые öшкöс вöтлыны,
 Жен зуд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырöс начкыны,
 Менö, ручöс, вердны.

дортчые шүө: „Вомтö паскöd да
 кывтö нужöd“. Руч вом паскödic, кыв
 нужödic. дортчые дон клöщцiнас руч-
 öс кывjöдые кутic, да сетчö i вiјic.

4. Шоныд корыејас.

Паныдаеic öш межкöd дај жуалö:

— „Кытчö-нiн межыс мödöма?“

— „Шоныд гожöм корены.“

— „Мунам щöщ“ — шүө öш.

Муноны. Паныдаеic поре.

— „Кытчö-нö-нiн мöдiн, пореöј?“

— „Шоныд гожöм кореа“ — шүө поре.

— „Мунам щöщ мiјанкöd.“

Мöдiсны кујимөн. Паныдаеic налы
 чојог.

— „Кытчö-нiн мödöма чојогыс?“ жуалö öш.

— „Шоныд гожом корены.

— „Сізжө лок мїжан бөрса“.

Мунёны ыолон ын. Паныдаеие петук.

— „Кытчө ын, петуғыс мөдөма?“

— „Шоныд гожом корса.“

— „Мі шоныд гожом-жө корсам. Лок ішө щөщ мунам“.

Мунёны вїтөн. Сорїтёны, кыт кутасны көздыд төв колдавны. Ош шүө:

— „Вајө-жө өтвылыс керка вөчамөј!

дыш лоі ужавны налы да ставыис кутісны бөрытчыны.

Меж мед вөјдөр шыасіс:

— „Мыјнө керкасыс? менам пасөј шөм-ыд, адзанныд гөныс“.

Поре рукөстіс:

— „Ме ыекушөм көздыдыс ог пов, код-жыса му піө дај керка оз ковмы“.

Ҷоғог герчкө:

— „Ме коз вылө каја, өтї бордөс воле-ала, мөд борднам шебраса, көздыдыд менө оз і адзы“.

Петук шүіс:

— „Ме сігі-жө төвја, керка оз ков“.

— „Ті кыз гаж“, - шүө өш: „а ме сувтөдө керка“.

Отнас өш вөчје керка, дај овмөдчје сетчө.

Воје көзүд төв. Быд ловја лов корөө шонид. Меж дыр кынмис, сесеа локтис өш керка дорө дај вөзјыеө:

— „Лез, зонмө, шонтыены“.

— „Ог лез“, шүө өш: „тенад-өд пасыд шонид, мыј керкасы“.

— „Он-кө лез, өдчөдчөмөн лүкышта, дај өрөстө жүгөдә“.

Өш гөгөр артынтис дај лезис.

„Гашкө-нө збыл жүгөдәс да“.

Поре күтөма кынмыны, рүкөө локтө:

— „Лез, зонмө, шонтыены“.

— „Ог лез“, шүө өш: „те-өд му піө кодјысан да некущөм керка оз ков.“

— „Он-кө лез, керка мүдөдтө кодја да асдыд-жө көзүд лоө.“ Мыј сесеа керан? Лої лезшы.

Сіјө-жө дунө локтисны рөзөг петук-көд.

Вөзјыеөны: „лез, өшкөј, шонтыены мјанөс“.

— „Ог лез“, шүө өш: „тіјан морт кыкөн бордјасыд: өтисө волсаланыд, мөднас шебрасаныд. Оз ков тіјанлы некущөм керка“.

— „Он-кө лез,“ шүө зотот: „став кинчө
кер костјасеыд перјалам, асдыл-жө кө
ыд лоо.“

Мыј сесеа керны? Лоі лезны ста
нысө.

Овмөдчисны вѣтөн дае вөчөм кернал

5. Бөрдөдчыг.

Коркө олісны-вылісны пөрые гозја
Пөчөыс виеміс дај кулі. Олөны вө
паяјө сөд вөр шөрын. Некод маты гө
өрыц ез вөв. Пөльө' өтнае голі, неко
абу бөрдые не казгыштые пөчөөс. Боел
іс пөль мешөкө кујим гоз чіпан да мөді
бөрдыеөс керены. Паныдаеіс ош да
јуасө: „кытчө-нө, пөлөыс, мөдөма?“

— „Бөрдыеөс керса, пөчөј кулі-да“.

— „Боет менө“ шүө ош: „кужа-өд бөрд
ныд.

— „Кужап те бөрдны?“ пөль јуалө.

Ош равөстае:

— „Сомајөырөј дај пөчанөј менам!.. Жал
өд те меным зев!..“

— „Он куж он, бөрдны. Лөные гозја
сөмын.“

Бара мөдіс вөзө. Паныдаеіс ручкө

— „Соҗыштан-кө менгым колабозјос—зеба.“

Ныв нешыштис колаоз, өдјөжык воис. Пу вевтис челафөс увјаснас да лапјаснас. Җоңоҗас лебзисны. Бара ез аңывны челафөс.

Ныв петис пу сајы, ноңјалис вокөс, котөртис туж-куза. Җоңоҗас каңалисны најөс, бергөдчисны вөтчыны. Суны пондисны. Бордјасөн нөјтчөны, кватитны көсјөны вокөс. Ыжыд шуднад бара нылд мездысис. Бурещ туж дорын сулалө пач.

„Пачөј, шоңыд пачөј, зөб менө!“

— „Соҗыштан-кө менгым руңоҗ һаңөс—зеба.“

Ныв өдјөнжык һаңтор сујис вомө, пырис воккөд пачө. Җоңоҗас гөҗралисны, гөҗралисны, горзисны, горзисны дај лебзисны кушөн.

Чоја -- вөка петисены пачыс, котөртисны горгө. Муртса пырисны керкаө, воисны і бат-мамыс.

Ольона.

Олисны вылисны старік гозја. Налөн вөлі кујім ні да өті ныв. Оласны да оласны—мамыс кулө. Пөлат пельөсас сіјөс гуаласны. Сөсө батныс кулө да паччөр пельөсас гуаласны. Оласны да оласны да һаңныс бырө. Һаңа муө мөдөдчасны. Мунасны да мунасны да зарні кыз воас. Өті вок і шуө: „Ольона чојө, ме татчө каја.“ — „Ен кај“, шуө Ольона: „кајан да гажман, он сөсөа і летчы татчө.“ Вок шуө: „летча, летча.“ Кајис сіјө пу вылө да зев уна зарнысө гылөдіс. Ольона лы піңөс выјөныс лоі. Сен сылы гажа кажитчис дај шуө: „ме, бара, Ольона чојө, ог летчы тат!“ Оз і летчы. Бөрдиг-тырји кык вок да чој возө мөдөдчасны.

Мунасны, мунасны да эзыг килла кыз воас. Мөд вок шуө: „Өлөна чојөј, ме татчө каја.“ — „Ен кај.“ шуө Өлөна. „Каян да вокыд-моз бара сетчө колтчан“. Вок шуө: „ог, ог Бөр летча.“ Кајас сјјө пу вылө, Өлөналы эзыг гылөдас гырза выјөныс. Гажа пу вылын кажитчас воклы, сјјө сес оз летчы. Кыкөн чоја-вока колөны, бөрдиг-тырји воөд мөдөдчасны. Мунасны мунасны да воклөн горшыс кутас когмыны. Мөс коктуј паныдасас. Вок шуө: „Өлөна чојөј, ме татыг јуа.“ — „Ен ју,“ шуө Өлөна: „лукасны кутан.“ Мунасны, мунасны да вөв коктуј воас. „Өлөна чојөј, ме татыг јуа!“ — „Ен ју, вөв лөан да чужааны да кургчасны кутан.“ Бара-на оз ју. Воөд мунасны. Сөзө вок вөзјывас Өлөналыс бокө кежавлыны. Кежалигас сјјө меж коктујыс ватө і јуас. Өлөна динө петас да — „Өлөна чојө, „ба“, Өлөна чојө, „ба“.“ — „Мыјла-нө, коңөрөј, јуин, ен кывзы менгым. Со-өд, межө пөрөмыд!“

Өлөна межкөд воөд мунасны. Мунасны, мунасны да лыс улө шөјтчыны пукгасны. Сен өксы пјјан да баяр пјјан қолласөны-мачасөны. Өлөна сывны горөдас:

Өксы пјјан қолласөны, қолласөны,

Баяр пјјан мачасөны, мачасөны.

Мачыс мунө вит кар јывті, вит кар јывті,

Қоллыс мунө квајт кар јывті, квајт кар јывті.

Ме воөд-тај оз уа, оз уа.

Под улөй-өд постөм, постөм,
 Журвылөй-өд вевттөм, вевттөм,
 Ордөсөй-өд стынтөм, стынтөм.
 Рытив төлыс-өд төлөдө, төлөдө,
 Асыв төлыс-өд жбырөдө, жбырөдө,
 Лун төлыс-өд быгөдө, быгөдө,
 Вој төлыс-өд кынтө, кынтө.

Өксы піјан да баяр піјан кывзасны, кывзасны,
 дај шуасны: „кодi-нө ташөм лөсыдасө сылө, вај коро-
 амө! Коргасны, коргасны—оз сур. Аскінас најө ба-
 ра сетчө локтасны қолласны-мачасны. Өлөна горөд-
 ас сывны:

Өксы піјан қолласөны, қолласөны,
 Баяр піјан мачасөны, мачасөны...

Өксы піјан баяр піјанкөд шенчөны. кодi-нө-пө
 ташөм лөсыдасө сылө, көн-нө сiјө ачыс. Бара завод-
 ітчасны корөны. Коргасны, коргасны дај адзасны.
 —Мыј-нө те, Өлөна, ташөм лөсыдсө сылан? Өлөна
 повзас шуө: „ме?!“ Өксы пі шуө: „ме саяө он мун?“
 Баяр пі шуө: „ме саяө он мун?“—„Чөвлы,“ шуө Өл-
 өна: „ме абу өтнам; менам меж ем. Сiјөс-кө көсҗысан-
 ныд шобдi јөртөд дорын да ма јукмөс дорын вiҗны—
 муна.“ Өксы пі шуө: „вiҗам-нын егкө сiјө-да.“—„Јеш-
 шө-өд менам чуңкыщ ем. Кодныдлөн сы пыр мунас
 нөвҗыд, сы саяө i ме муна.“ Чуңкыщ лөсөдас. Баяр
 пі нөвҗыштас—оз веккав, бокө мунө. Өксы пі нөвҗышт-
 ас—шөрас веккалас. Өксы пі саяө мунас Өлөна.
 Межөс јөртасны шобдi јөртөд дорө да ма јукмөс до-
 рө. Зев бура овмөдчасны ічмонь гөзҗа.

Льон чојас.

Оліс выліс крестанін. Сылөн вөлі кујім ныв. Мөдөдчисны најө оз вотны. Батыс і шуө: „Кодлөн вотчан чуманыд мед воэ тырө, сылы нөба выл чышжан!“ Вотчасны, вотчасны да ічөт чөјлөн набеушка-ыс віт озјөн і тырө, ыжыд чојаслөн оз тыр. Летчасны гортас. Батыс ічөт чојлы нөбас выл чышжан. Аскінас бара кајасны вотчыны. Батыс шуас: кодлөн-пө мед воідөр дозныд тырө—нөба шушун дөра. Ічөт чојлөн вотчан чуманыс бара мед воэ тырө. Гырыөјас вежавны кутасны, сөсө сорөйтчасны да ічөт чојсө і віјасны. Гу перјасны, гуаласны сетчө. Асныс летчасны гортө. Гортын бат-мамлы вісталасны: ічөт чојным-пө колтчіс чумансө тыртны, нуөдім-пө-да ез летчы міјанкөд. Бат-мам відчыгасны, відчыгасны, ічөт ныв оз во. „Воші-пө, тыдалө, вөрө.“ Сөсө жалытыштасны да і вунөдасны.

Мөд во тулыснас мунісны вөрөд нінкөм вөчыөјас. Пукөісны ныв гу вылө шөјтчыны. Ныв гу вылын гум быдмө. Шөјтчіг мозыд вөчисны најө, гумыд пөлан. Пөлаөоны да шенчөны, гум сүлө.

Мі-пө вөрө мунім

Кујім чој оз вотны:

Менө чојас өісны,

Көзыд гуө сујісны...

Шенчөны нінкөм вөчыөјас. Сөсө бөстисны пөлан, мунісны өіктө. Пырісны кујім ныв өрдө і вісталөны: адзім пө вөрыс гу, гу вылас быдмөма гум, вөчім-пө гумыс пөлан, пөлан-пө ачыс сүлө. Сөсө пондісны пөланөн ворсны. Пөлан сүлө:

Мi-пö вөрö мунiм
 Кујiм чој оз вонны;
 Менö чојјас, вiисны,
 Көзид гуө бујисны...

Кылис ыльöм чојјаслөн батыс да ырö бөрдзiс.
 Сесса пöлан нiнкöм вöчыс кiыз нещыштiс, жож бер-
 дö швачкiс пöланыс ныв четчыштiс, бавлөн iчöт ны-
 лыс. Батлы нылыс вiсталис, кызi сiјдöс ыжыд чојјас
 вöрын вiисны, гуө бујисны. Бат скöрмис гырыс ныв-
 јас ылö да вöтлiс гортыс ас һан ылас.

Цена 5 коп. (по курсу рубля)

